

Hij is overal gaan vertellen dat ik een goede minister was en een fantastische burgemeester, maar dat ik minder geschikt was als voorzitter

MENINGEN

23

opinie

WOUTER DUYCK & TOM COENYE

Wouter Duyck, is professor cognitieve psychologie (UGent)
Tom Coenye is professor farmaceutische microbiologie (UGent).

Ja, de scholen kunnen open. Ze móéten zelfs open

Hans-Willem Snoeck noemde het in deze krant ‘onverantwoord’ om straks de scholen weer te openen. Bij code rood noemt hij het zelfs ‘waanzin’ (DM 3/8). Hij stelt dat jongeren de motor van de huidige uitbraak zijn, op basis van Koreaanse cijfers en een selectieve lezing van cijfers van Sciensano. Hij presenteert hiermee een wel een zeer eenzijdige lezing van de epidemiologische feiten. Minstens even erg is dat hij volledig voorbijgaat aan alle sociale, emotionele en cognitieve kosten die een voortgezette schoolsluiting met zich meebrengt. Onze scholen, van de kleuterschool tot het hoger onderwijs, moeten wel degelijk weer open in september. Dat kan en is hard nodig.

Ten eerste is het gevaarlijk de epidemiologische impact van schoolopening te dramatiseren op basis van een eenzijdige interpretatie van de beschikbare data. De medische wetenschappelijke toptijdschriften vertellen immers samen een heel ander verhaal. In *The Lancet* werden 16 relevante studies over scholen en de bestrijding van Covid-19 samengevat. Men besloot dat de evidentie voor het nut van schoolsluitingen “zeer zwak” was en riep beleidsmakers op om zich bewust te zijn van de hoge kosten van schoolsluitingen, en om eerst andere afstandsmaatregelen te nemen, gezien die veel effectiever zijn.

In *Acta Paediatrica* werd een bredere collectie van 47 studies bestudeerd. Er werd geconcludeerd dat kinderen zelf heel zelden ziek worden, maar ook dat ze bijna nooit de bron van verdere besmetting waren, ook niet bij besmettingen in de gezinsituatie. Men besloot: “het is zeer onwaarschijnlijk dat kinderen de motor van de pandemie zijn, en het is onwaarschijnlijk dat schoolopening een effect zal hebben op de mortaliteit van ouderen”. Een andere studie in *Nature Medicine* kwam tot dezelfde conclusie, en ook analyse van 31 familieclusters van Covid-19 in *The Journal of Pediatrics and Child Health*, toonde dat kinderen bijna nooit de bron waren van verspreiding.

In Zweden bleven de scholen open en werden bij de 1,8 miljoen schoolkinderen nul doden geteld. Na een directe vergelijking met Finland, waar de scholen dicht gingen, besloot men dat schoolsluiting “geen meetbare impact” had op de epidemie. *Archives of Disease in Childhood*, een tijdschrift van het Britse Royal College of Paediatrics and Child Health, titelde een artikel zelfs: “Kinderen zijn geen covid-superverspreiders: tijd om terug naar school te gaan”.

Er is heel veel wat we nog niet weten over dit coronavirus, en over veel zaken is nog discussie. Maar over één ding lijkt er in coronatijden een grote me-

Leerlingen van deze school in Berlijn gingen opnieuw naar de les.

© GETTY IMAGES

De epidemiologische baten van schoolsluiting zijn klein, maar de kosten zeer groot. Scholen openen is nodig voor het hoofd en hart van onze kinderen

dische consensus: de epidemiologische baten van schoolsluitingen zijn zeer klein.

Een tweede probleem met het advies van Snoeck is dat de medische blik niet enkel vertoebeld is, maar dat dit ook de enige blik is. Er wordt zeer gemakkelijk gesuggereerd om scholen te sluiten, louter op basis van twijfelachtige epidemiologische overwegingen. Er wordt zelfs geen melding gemaakt van de zeer grote kosten op socio-emotioneel of cognitief vlak, laat staan dat deze ernstig en evenwichtig afgewogen worden ten opzichte van de twijfelachtige epidemiologische baten, zoals het Maatschappelijk Relancecomité van de Vlaamse regering adviseerde.

Dit is een terugkerende probleem in deze coronacrisis - men moet ophouden met de situatie enkel te bekijken met een medische bril. Maatregelen met kleine epidemiologische winsten zijn niet verantwoord als men daar sociale rampen mee veroorzaakt. Wie enkel naar cijfers van de epidemie kijkt, ziet maar een fractie van de wereld. Scholen sluit men niet zomaar. Alle bovenstaande medische studies en de volledige psychologische en pedagogische literatuur wijzen immers op de zeer grote nefaste gevolgen.

Op cognitief vlak weten we dat lange periodes zonder regulier onderwijs leiden tot een cognitieve vertraging die gemiddeld de helft van de schoolloze periode bedraagt, maar die voor kwetsbare kinde-

ren met de helft overschrijdt. Een kwetsbaar kind dat zes maanden geen onderwijs geniet gaat dus negen maanden cognitief achteruit. De schoolsluiting werd weliswaar deels gecompenseerd met afstandsonderwijs, maar de variatie tussen scholen was groot. Als de Antwerpse schepen van onderwijs meldt dat men met een derde van de kinderen zelfs niet meer communiceert, moeten we ons weinig illusies koesteren over de leer- en taalachterstand van deze kinderen. Laat staan als we de scholen nog eens een jaar op flickerlicht zetten. Dit lost men niet ook zomaar op nadien. Een lange periode van schoolsluiting in Wallonië na een staking leidde eerder tot negatieve effecten die ook op lange termijn niet meer geremedieerd konden worden: meer zittenblijven, lagere participatie hoger onderwijs en slechter studierendement.

Daarnaast hebben schoolsluitingen even belangrijke negatieve effecten voor de socio-emotionele ontwikkeling. Ons onderwijs is de natuurlijke habitat van onze jongeren, en vormt een cruciale sociale buffer voor jongeren waar de thuissituatie problematisch is. Jonge respondenten rapporteerden in de Covid-19-gezondheidsenquête meer angstige en depressieve gevoelens dan oudere leeftijdsgroepen, terwijl dit normaliter omgekeerd is. We zien ook bij de Centra voor Leerlingenbegeleiding en bij allereerste welzijnsorganisaties dat het aantal meldingen van problematische opvoedingssituaties explodeert als de school wegvalt.

Scholen openen na deze eenzame vakantie is dan ook nodig voor zowel het hoofd als het hart van onze kinderen. De epidemiologische baten van schoolsluiting zijn klein, maar de kosten zeer groot. Onderwijs is een van de sterkste voorwaarden en voorlopers van de welvaart én gezondheid van onze samenleving. Laat ons maximaal inzetten op efficiënt testen en traceren, maar laat ons daarnaast vooral ook maximaal inzetten op het zo breed mogelijk openen van het onderwijs, op alle niveaus.

opinie

ANNICK SCHRAMME

is hoogleraar cultuurmanagement aan de UAntwerpen en de Antwerp Management School.

Deze maatregelen zijn dodelijk

De tweede coronagolf is er sneller gekomen dan verwacht, met epicentrum in Antwerpen. De gevolgen bleven niet uit. Gouverneur Cathy Berx heeft krachtdadig opgetreden en helder gecommuniceerd en wordt hier terecht voor gelauwerd. Maar er is een keerzijde: onder meer de cultuursector die hard in de klappen moet delen. De rijkdom aan cultuur is in Antwerpen groot en divers, iedereen zal dit beamen. De schok die nu als een tsunami door de sector gaat, zal dan ook lang nazinderen, ook in de rest van cultureel Vlaanderen. En de impact is deze keer veel groter dan de eerste periode. Toen iedereen geconfronteerd met een nieuw virus, de rangen werden gesloten. Een lockdown was de enige manier om het virus in te dijken. In zekere zin was het simpel: hoe harder de maatregel, hoe eenvoudiger om hem door te voeren. In juni groeide de hoop op een doorstart van onder meer horeca, fitnesscentra, retail en culturele activiteiten, weliswaar met respect voor de voorzorgsmaatregelen. Samen met Erika Vlieghe en Marc van Ranst is hiervoor met de culturele sector een draaiboek opgesteld.

Uit ons onderzoek met UGent en Publiq naar de cultuurparticipatie tijdens corona (juni 2020) bleek de grote nood bij de bevolking aan cultuurparticipatie, niet alleen digitaal maar vooral ook fysiek. De beleving van een voorstelling kan immers niet zonder meer vervangen worden door een digitale variant. Ook de nood aan fysieke ontmoeting is heel groot, zo bleek uit ons onderzoek. Het gebrek hieraan de laatste maanden heeft al tot veel mentale schade geleid.

De heropstart van het culturaanbod van kleinschalige voorstellingen was dan ook een verademing, zowel voor publiek als voor acteurs en gezelschappen. De onverkorte maatregelen die nu opgelegd worden zijn echter dodelijk. Niet alleen wordt de hoop en de goesting afgenomen, maar er kan ook geen planning op gemaakt worden voor het najaar. Want wat zal het zijn na die vier weken?

Vorige week werden er uitzonderingen gemaakt voor de fitnesscentra. Dat is goed nieuws voor de fitnesscentra. Maar voor de cultuursector blijven de maatregelen gehandhaafd, zo luidt het. Het argument dat aangehaald wordt houdt geen steek: het risico op samenscholing na de voorstelling is groter wanneer men iets gaat drinken. Hebben mensen die gaan sporten dan geen nood aan een drankje nadien?

En gaan cafés en restaurants een onderscheid maken tussen mensen die net gesport hebben of net genoten hebben van cultuur? Zulke discriminerende maatregelen tussen sectoren lijken me onhoudbaar. Bovendien wordt hiermee een klimaat van angst en verwarring gecreëerd waarbij het publiek - zelfs als de culturele events opnieuw zouden doorgaan - niet komt opdagen. Er wordt anders met zoveel zorg, creativiteit en verantwoordelijkheidszin gehandeld door de culturele organisatoren om alles veilig te laten verlopen.

Bovenal hebben de mensen die niet op vakantie kunnen, juist nood aan dit soort events. Het is een verademing en zalft de ziel. De WHO heeft vorige maand nog in een rapport geschreven dat de bijdrage van kunst en cultuur aan het algemeen welzijn onmiskenbaar is. Cultuur is met andere woorden geen bedreiging maar juist een veilige haven en een medicijn tegen al dit coronageweld.

Cultuur is geen bedreiging maar juist een veilige haven en een medicijn tegen al dit coronageweld

opinie

LUC HUYSE

is socioloog en emeritus hoogleraar aan de KU Leuven.
Veel publicaties van de auteur zijn te lezen op luchuyse.be.

‘Daders worden opeens slachtoffers. Alweer’

Self-victimization heet het in het criminologisch onderzoek: daders die zich verbouwen tot slachtoffers van andermans geweld. In het Vlaanderen van na 1945 is deze extreme vorm van zelfmedelijden met succes bekreund. Tien-duizenden aanhangers van de Duitse bezetter zijn er in geslaagd zich de geschiedenis in

te wringen als de prooien van een ongenadige repressie door het Belgische gerecht. Deze omkering van de rollen is mogelijk gemaakt door de inzet van talloze vormen van misleiding. Dagboeken, memoires, schotschriften hebben de naoorlogse berechting van de collaboratie herdoopt tot een wraakoefening zonder maat of einde.

Minimalisering, met dank aan tientallen bevriende advocaten, van wat de collaborateurs hebben aangericht, ondersteunde een langlopende doofpotoperatie. Voortdurend beschadiging van de rechters, de ‘echte’ daders, was een tweede route.

Er is daar rond een geheel eigen wereld ontstaan, van zelfhulpgroepen over uitgeverijen tot een eigen politieke partij, waarin die framing verankerd is. Het resultaat was vergeving zonder maat of einde. In de vorige weekendkrant (DM 8/8) schrijft Didier Pollefeyt dat een te snelle en goedkope vergeving het kwaad onvoldoende ernstig neemt en de wonde blijvend doet etteren. Het verhaal van de collaboratie en de bestraf-

fing ervan levert een overtuigende demonstratie van zijn stelling. Pas in 2015, zeventig jaar na datum, heeft een sleutelfiguur in de Vlaamse Beweging, de voorzitter van N-VA, de noodlottige vrijage met nazi-Duitsland plechtig uitgeroepen als een inktzwarte bladzijde in de geschiedenis van het Vlaams-nationalisme. Al die tijd kon de wonde niet vergroen tot een aanvaard litteken. (Recentelijk nog vond minister-president Jan Janbon het zelfs nog nodig om te zeggen dat vele collaborateurs toch hun eigen redden hadden.) Maar daarover had Pollefeyt het niet. Zijn krachtig pleidooi voor een duurzame vergeving ging over het Reuzegom-drama. Oké, het

Vanuit bepaalde hoeken wordt gepleit voor mededogen voor de beklaagden in de Reuzegom-zaak

is van mijn kant vergezocht om deze tragedie te vergelijken met wat in de jaren 40 is gebeurd. Maar ik kan het niet laten om te wijzen op familietrekken. De daders, zegt Pollefeyt, hebben er alles aan gedaan om de sporen van hun misdaad uit te wischen. Een doofpotoperatie dus. Er is een batterij straffe advo-

caten - net zoals toen - aan het werk gezet. En vanuit bepaalde hoeken wordt gepleit voor mededogen voor de beklaagden, die in de woorden van rector Luc Sels “nabij blijven als mensen die kunnen groeien en vergeving waard zijn”. Dat is nog te verantwoorden. Maar de rector zei ook: “Ik ben zeker dat ik niet iedereen zal kunnen overtuigen. Ik hoop wel dat ik iedereen kan overtuigen om niet het proces in de media te voeren en iemand het recht op verdediging niet te ontnemen.”

Was het echt nodig om te wijzen op het mogelijk toekomstige slachtofferschap van de beklaagden, met in dit geval de media als de daders van onrecht?